

# Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/konkursy-i-nagrody/nagroda-kustosz-pamieci/2005/24242,Stowarzyszenie-Archiwum-Solidarnosci.html>  
06.03.2026, 03:38

## Stowarzyszenie „Archiwum Solidarności”

Stowarzyszenie „Archiwum Solidarności”

[www.archsol.pl](http://www.archsol.pl)

Nieformalne Archiwum Solidarności powstało w 1983 r. Grono dziennikarzy i historyków postawiło sobie wówczas za cel ocalenie i utrwalenie choć części dorobku ludzi, którzy tworzyli po wydarzeniach radomskich ruchy społeczne i opozycyjne. Utworzono wówczas niezależne Archiwum Solidarności. Najważniejszym zadaniem było gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie – w nielegalnym „drugim obiegu” – dokumentów, relacji i analiz. Zaczątkiem zbioru stały się materiały ocalałe z pogromu Regionu Mazowsze. Pomysłodawcami stworzenia Archiwum byli Grzegorz Boruta, Iwonna Kowalska, Irena Lasota, Marek Owsiański oraz Andrzej Paczkowski.

Dzięki olbrzymiej pracy archiwum zebrało znaczącą część podstawowych dokumentów „Solidarności” (m.in. zapisy magnetofonowe I Krajowego Zjazdu Delegatów, posiedzeń Krajowej Komisji Porozumiewawczej i Komisji Krajowej), a także zachęcało dziennikarzy i historyków do opisania poszczególnych wydarzeń i opracowania relacji. Od 1984 r. seria „Archiwum Solidarności” zaczęła się pojawiać w kolportażu. Stałym partnerem Archiwum była Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA, najbardziej zasłużone i największe wydawnictwo konspiracyjne.

Pierwszą książką wydaną przez Archiwum w 1984 r. był reportaż Małgorzaty Szejnert oraz Tomasza Zalewskiego „Szczecin: grudzień, sierpień, grudzień”.

Po upadku komunizmu w Polsce, w 1991 roku podziemne Archiwum Solidarności stało się legalnie działającym Stowarzyszeniem „Archiwum Solidarności”. Jego założycielami byli: Wojciech Adamiecki, Ireneusz Białecki, Tomasz Boczyński, Grzegorz Boguta, Andrzej Friszke, Jerzy Holzer, Janina Jankowska, Krzysztof Jasiewicz, Marek Jastrzębski, Jan Kofman, Marcin Kula, Iwonna Kowalska, Sergiusz Kowalski, Piotr Marciniak, Jan Marek Owsiański, Andrzej Paczkowski oraz Edmund Wnuk-Lipiński.

Stowarzyszenie blisko współpracuje z Ośrodkiem KARTA. (siedziba SAS mieści się pod tym samym adresem, co Ośrodek KARTA. Stowarzyszenie i KARTA utworzyły wspólną wielotomową kolekcję archiwalną „Solidarność – narodziny ruchu”

([http://www.karta.org.pl/NajnowszaWiadomosc.asp?jezyk=1&id\\_wiadomosc\\_jezyk=487](http://www.karta.org.pl/NajnowszaWiadomosc.asp?jezyk=1&id_wiadomosc_jezyk=487)).

Kolekcja na mocy decyzji UNESCO została wpisana na listę „Pamięć Świata”, grupującą najważniejsze zbiory archiwalne ludzkości. każdy badacz może z niej skorzystać w czytelni Archiwum Ośrodka KARTA.

Pracami Stowarzyszenia kieruje Zarząd w składzie: Andrzej Friszke – przewodniczący, Jan Skórzyński – wiceprzewodniczący, Tadeusz Rózikowski – skarbnik, Bartosz Kaliski – sekretarz oraz Marcin Kula, Agnieszka Iwaszkiewicz i Paweł Sowiński.

Zasadniczym celem statutowym Stowarzyszenia jest upowszechnianie i ochrona dorobku niezależnych ruchów społecznych z lat 1976–1989 ze szczególnym uwzględnieniem NSZZ „Solidarność”. Wyrazem tego jest działalność wydawnicza. Stowarzyszenie opublikowało dotychczas 46 książek, z czego 24 przed 1990 rokiem. Są to nie tylko dokumenty centralnych władz związkowych (KKP, KK) i relacje, lecz także monografie naukowe o częstokroć przełomowym znaczeniu (w 2006 r. ukazały się: Solidarność podziemna 1981–1989, red. Andrzej Friszke; Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ Solidarność. Stenogramy posiedzeń 1987–1989, red. Małgorzata Strasz, wstęp Andrzej Friszke). Część publikacji jest dostępna w postaci elektronicznej na stronie Stowarzyszenia [www.archsol.pl](http://www.archsol.pl) (m.in. stenogram I tury KZD oraz II Zjazdu NSZZ „Solidarność” Regionu Mazowsze).

Zbiór Archiwum Solidarności jest uzupełniony księgozbiorem liczącym blisko 1000 woluminów. W księgozborze tym gromadzone są publikacje historyczne dotyczące ostatniego dwudziestolecia PRL, a także historii europejskich krajów socjalistycznych. Zwraca uwagę bogaty zbiór wydawnictw oraz publikacji o charakterze informacyjno-bibliograficznym, niezbędnych do opracowywania zasobu aktowego i nagrań magnetofonowych archiwum. W bibliotece prowadzona jest księga inwentarzowa księgozbioru, katalog alfabetyczny (formalne opracowanie zbiorów) oraz katalog przedmiotowy (rzeczowe opracowanie zbiorów).